

PAUza

Akademicka

Rok XIV

Tygodnik Polskiej Akademii Umiejętności Nr 571 Kraków, 14 października 2021

pauz.krakow.pl

pau.krakow.pl

Polski patriotyzm wśród Polonii amerykańskiej

Czym jest polski patriotyzm wśród współczesnej Polonii w Ameryce, która już nie jest taka, jaka była do lat sześćdziesiątych ubiegłego wieku. Według wielu statystyk ok. 10–12 milionów osób jest świadomych swojego pochodzenia polskiego; 90% to już wnukowie i prawnukowie emigrantów polskich, którzy przybyli do Stanów Zjednoczonych na przełomie XIX i XX wieku.

Pomimo to, ci Amerykanie czują, choć w różnym stopniu, przywiązanie do Polski, do narodu swoich przodków. Dbają o dobro Polski i chodzi im o to, żeby Polska była wolna, silna i demokratyczna. To jest polski patriotyzm! Polscy Amerykanie wierzą, że mogą dobrze się przysłużyć Polsce, biorąc aktywny i twórczy udział w amerykańskim życiu i kulturze. Najlepszym przykładem jest Zbigniew Brzeziński.

Dla mnie, rodowitego Amerykanina, Oskar Halecki, mój Mistrz, był inspirującym wzorem polskiego patrioty. Od 1940 do 1973 roku żył i pracował w Ameryce. Owszem, Halecki był polskim patriotą o silnych mistycznych uczuciach do Polski, ale nigdy nie był nacjonalistą. Był zdeklarowanym Europejczykiem. Wierzył w pluralizm i w jedność; postrzegał proces historyczny, mający stworzyć nową społeczność atlantycką (Community), którą nazwał Euro-Ameryka. Wierzył, że Polonia i inne grupy etniczne w Ameryce mogą odegrać ważną rolę w tworzeniu tej Wspólnoty, która będzie otwarta na różnorodność narodową i prawa jednostki. Staram się dostosować do takiego rozumienia polskiego patriotyzmu.

Polski Instytut Naukowy (PIN) w Ameryce dobitnie dowodził swojego patriotyzmu, gdy występował w obronie wolnej myśli naukowej i praw człowieka za czasów PRL-u. Od roku 1990 utrzymuje i rozwija współpracę z niepodległą Polską, przeważnie z instytucjami naukowymi i kulturalnymi, np. z Polską Akademią Umiejętności (PAU), Naczelną Dyrekcją Archiwów Państwowych, Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego itp. Utrzymywanie przez PIN ośrodka naukowego w stolicy świata, w Nowym Jorku oraz promowanie nauki i kultury polskiej w społeczeństwie amerykańskim jest świadectwem patriotyzmu tej instytucji. PIN organizuje wykłady naukowe, sympozja i konferencje ponadto publikuje kwartalnik naukowy „The Polish Review” i książki; zarządza zasobną biblioteką i archiwum. Ta działalność zarówno wpływa na kształtowanie pozytywnego obrazu Polski i Polonii, jak i przyciąga elitę naukową polonijną i amerykańską.

Osiągnięcia PIN-u spotkały się z oficjalnym uznaniem polskiego rządu. W dniu 14 września 2000 roku minister spraw zagranicznych Władysław Bartoszewski w towarzystwie dwóch polskich ambasadorów, Przemysława Grudzińskiego (amba-

sadora RP w USA) i Janusza Stańczyka (przedstawiciela RP przy ONZ) stwierdził w siedzibie PIN-u w Nowym Jorku m.in.: „Promowanie wiedzy o historycznych osiągnięciach Polski jest jednym z najważniejszych celów polskiej polityki zagranicznej. Miło mi stwierdzić, że możemy zawsze liczyć na cenne doświadczenie i profesjonalizm Instytutu w naszych działaniach w USA”.

Bardzo ważną rolę w kształtowaniu postaw polskiego patriotyzmu wśród Polonii amerykańskiej odgrywają niewątpliwie instytucje nauki, kultury i sztuki. Jednak wpływów rodziców nie można ignorować. Nasi rodzice, Jan i Aniela Gromadowie, którzy pochodzili z Podhala, dali nam – mojej siostrze i mnie – duszę przepełnioną miłością do Polski i do regionu podhalańskiego. Naszemu Ojcu udało się stworzyć góralskie środowisko w Passaic, w stanie New Jersey, drugie co do wielkości po środowisku w Chicago. Przez ponad 50 lat prowadził słynny Zespół Muzyki i Tańców Góralskich, który występował nie tylko na imprezach polonijnych ale przede wszystkim amerykańskich, np. w Nowym Jorku na wystawach światowych w latach 1939–1940 i w roku 1964, także na międzynarodowych festiwalach w Lewisohn Stadium, a co najważniejsze – na uroczystościach 200-lecia Stanów Zjednoczonych w Waszyngtonie w 1976 roku. Jan W. Gromada nie zamykał się w getcie polonijnym; świadomie przenikał na grunt amerykański, budując pozytywny wizerunek Polski i Polonii.

Gdy w 1947 roku przedstawiłem Mu nową inicjatywę stworzenia czasopisma dwujęzycznego pt. „Tatrzański Orzeł/The Tatra Eagle”, zgodził się natychmiast. Ten kwartalnik, pod współredakcją Tadeusza Gromady i Janiny Gromady-Kedroń, ukazywał się nieprzerwanie od 1947 do 2019 roku. Przez te lata był nieoficjalnym organem Związku Podhalan w Północnej Ameryce.

Musimy przyznać, że jesteśmy zafascynowani góralską kulturą ludową, która wzbogaciła Polską kulturę narodową (high national culture) i... nawet światową. Dumni jesteśmy, że nasza góralska ludowa kultura inspirowała i nadal inspirowuje największych polskich pisarzy, artystów, kompozytorów itp. Najistotniejszym naszym zamiarem zawsze było i jest do dziś, żeby tę bogatą i żywą kulturę poznała nie tylko Polonia, ale też Amerykanie.

Prof. Anna Brzozowska-Krajka (Uniwersytet Marii Skłodowskiej-Curie, Lublin) nazwała „Tatrzańskiego Orła” „kuźnią myśli góralskiej”, a Prof. Anna Mlekodaj (Podhalańska Państwowa Uczelnia Zawodowa, Nowy Targ) określiła, że „>>Tatrzański Orzeł<< – to pismo, które nie tylko kultywuje i chroni najcenniejsze aspekty góralskie, ale także przybliża ją współczesnym Amerykanom”.

TADEUSZ GROMADA

Professor Emeritus of European History
New Jersey City University

Kraków

Partnerem czasopisma jest Miasto Kraków